PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA

pääsihteeri Karanko 5.3.2024

Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELVITYKSESTÄ SUOMEN AVAINTAVOITTEIKSI EU:SSA VAALIKAUDELLE 2024 – 2029 (E 58/2023 vp)

Yleistä

Tuemme Suomen kantaa ja jaamme näkemyksen siitä, että Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehitys ja arvoyhteisö. Näemme positiivisena Suomen kannan proaktiivisen luonteen sekä ymmärryksen toimimisesta Suomen tavoitteiden edistämiseksi. Suomen yhtenä prioriteettina on Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen. Korostamme, että suomalainen ja eurooppalainen puolustus- ja turvallisuusratkaisuja tuottava teollisuus tukee myös eurooppalaista kokonaisturvallisuutta voimakkaasti ja sen vahvistaminen on siten ensiarvoisen tärkeää.

Keskitymme lausunnossamme selvityksen kokonaisturvallisuutta käsittelevään lukuun, ja aiheenamme on EU:n puolustusteolliset aloitteet. Toteamme kuitenkin yleisesti, että kannatamme vahvasti selvityksen vaatimusta EU-säätelyn selkeydestä ja laadusta sekä unionin ja jäsenmaiden keskeisen toimivallan jaon kunnioittamisesta. Nämä ovat erittäin ajankohtaisia ja tärkeitä kysymyksiä myös puolustussektorilla.

Huomautamme lisäksi, että Suomen avaintavoitteiden saavuttaminen puolustusyhteistyön ja kokonaisturvallisuuden osalta edellyttää Suomen kantojen koordinoitua valmistelua yli hallinnonalojen sekä sidosryhmiä, kuten teollisuutta ja tutkimuslaitoksia, kuullen. Puolustusministeriön tulee johtaa valmistelua muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien tuella. Toimintaan tulee osoittaa riittävät resurssit.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

1) Jaamme luvussa esitetyt näkemykset tietyin painotuksin.

> <u>Esitämme, että Suomi ottaa vahvemmin huomioon suomalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden aseman ja tärkeyden kannoissaan.</u>
>
> Komissio julkaisi Euroopan puolustusteollisuusstrategiansa (European Defence Industrial Strategy, EDIS) sekä uuden puolustusteollisuusohjelmansa (European Defence Industrial Program, EDIP) 5.3.2024. Tätä lausuntoa kirjoittaessa asiakirjoja ei ollut vielä julkaistu.
>
> Strategia ja ohjelma on valmisteltu kiireellä. Komissio kuuli teollisuutta strategian laadintavaiheessa otsikoilla *yhteishankinnat, teollisen pohjan*

kehittäminen, huoltovarmuus ja sisämarkkinat sekä yksittäiset kokonaisuudet kuten *kestävän kehityksen rahoituksen taksonomia*. Siten on oletettavissa, että strategia kattaa ainakin nämä osa-alueet.

Strategiasta julkisuuteen vuodetuissa tiedoissa kerrotaan Komission suunnittelevan Euroopan puolustusteollisuuden kehittämistä ”sotatalouteen”. Komissio tulee esittelemään useita eri toimenpiteitä eurooppalaisen teollisuuden tuotantokapasiteetin nostamiseksi, eurooppalaisen toimitusvarmuuden kehittämiseksi sekä teollisuuden kilpailukyvyn nostamiseksi. Tavoitteista osa vaikuttaa erittäinkin kannatettavilta (esim. G2G kauppatapa) ja osa haasteellisilta (esim. toimitusvarmuus ja yhteishankinnat). Tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että Komissio tutkii samalla toimivaltansa rajoja.

EDIP:n suhteen on erittäin todennäköistä, että Komissio tulee esittämään lähes vastaavaa regulaatiopilaria kuin mitä se esitti ampumatarviketuotannon kapasiteetin nostoon liittyvässä ASAP-säännöksessä. Esityksen mukaan yritysten olisi tullut priorisoida toimituksiaan sekä luovuttaa Komissiolle yritysten sotatalous- ja tuotantovaraussopimusten piiriin kuuluvaa tietoa. Toteutuessaan esitys olisi vaarantanut Suomen varautumis- ja huoltovarmuustoimintoja ja paljastanut Suomen puolustuskykyyn liittyvää tietoa Komissiolle. Jäsenmaat eivät hyväksyneet kyseistä regulaatiota.

Puolustusmateriaalimarkkina on erittäin poliittinen ja protektionistinen. Puolustusteollisuuden historiaa leimaa lähes poikkeuksetta valtion omistajuus. Valtion strateginen intressi on säilynyt nyt jo pitkälti yksityistetyissä yrityksissä. Tämä näyttäytyy fragmentoituneena kysyntänä ja tarjontana, eikä tällainen toiminta edistä teknologista kehitystä tai kilpailukyvyn kehittämistä. Pienemmät jäsenmaat ovat tästä poikkeus ja Suomi on eurooppalaisessakin mittakaavassa poikkeuksellisen avoin markkina. Suomen tavoitteen tulisi siten olla eurooppalaisten yhteismarkkinoiden toimivuuden varmistaminen jo olemassa olevan säätelyn avulla. Keskeisimmät säädökset puolustusmateriaalialalla ovat Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi (2009/81/EY) sekä Sisäisten siirtojen direktiivi (2009/43/EY). Ymmärtääksemme Komissio esittää näiden säädösten tarkastelua tulevina vuosina.

Yhteishankinnat nähdään helposti yksinkertaisena mekanismina ja jopa itseisarvoina. Suhtaudumme epäilevästi eurooppalaisten yhteishankintojen rahalliseen tukemiseen EU:n budjetista. Näemme suuren riskin markkinahäiriöille sekä mekanismin, joka suosii vain tarpeeksi suuria yrityksiä. Jos yhteishankinnat olisivat tehokkaampia, halvempia ja kykenisivät vastaamaan valtioiden suorituskykytarpeisiin sekä turvallisuus- ja teollisuuspoliittisiin päämääriin, niitä olisi tehty jo vuosikymmeniä. Sen sijaan on hyviä esimerkkejä yhteisistä tuotekehitysprojekteista, jotka tuovat

maat yhteen jo alkuvaiheessa. Näkisimme mieluimmin tällaisia hankkeita yhteishankintojen tukimekanismien kohteena.

Yllä olevat ovat esimerkkejä siitä, miten puolustusteollisuuden kilpailukyvyn kehittämisen varjolla mahdollisesti puututaan Unionin ja jäsenmaiden toimivallan jakoon. Suomen tulee siten todellakin edistää omia tavoitteitaan EU:ssa kuten hallituksen selvityksessäkin todetaan.

2) Kokonaisturvallisuusajattelussa Suomen tulee olla proaktiivinen toimija ja esimerkki

Suomi voisi toimia esimerkkinä kokonaisturvallisuusajattelussa ja eurooppalaista huoltovarmuuskonseptia kehitettäessä. Jäsenmailla on kuitenkin erilainen lähestymistapa ja näkemys kokonaisturvallisuudesta eikä yksi malli voi huomioida kaikkien erityispiirteitä. Suomella on paljon osaamista ja annettavaa myös yritystasolla. Suomen on lisäksi huolehdittava tarkasti myös siitä, ettei EU-tason toimilla romuteta toimivaa huoltovarmuusjärjestelmäämme. Tästä on näkyvissä merkkejä esim. CER-direktiivissä sekä edellä esitetyissä puolustusteollisuutta koskevissa aloitteissa. Olemme siten varauksellisia Euroopan puolustuksen huoltovarmuuden vahvistamisesta myös oikeudellisesti sitovien järjestelyiden muodossa.

3) EU:n ja jäsenmaiden toimivallan sekä EU:n ja Naton yhteistyön ja toiminnan selkeys

Linjaukset EU:n puolustusyhteistyön syventämisestä ovat toki kannatettavia. Kaipaamme kuitenkin tarkempaa näkemystä siitä, miten EU:n ja Naton sekä Komission ja jäsenmaiden rooleista ja yhteistyöstä. Komission aloitteet koskien puolustusteollisuuden kapasiteetin nostoa ja kilpailukyvyn kehittämistä ovat olleet erittäinkin lähellä jäsenmaiden puolustuskykyjen kehittämistä eli kokonaisuutta, joka on jäsenvaltioiden toimivallassa ja jota Naton jäsenet tekevät myös osana liittoumaa.

4) Tuemme sitä, että Suomi edistää rahoituksen kohdentamista kokonaisturvallisuutta vahvistamiin toimiin.

Ennakoimme, että uuteen puolustusteolliseen strategiaan perustuen kyetään paremmin varmistamaan Euroopan puolustusrahaston (EDF) jatko nykyisen rahoituskauden (2021 – 2027) jälkeen. Tämä sekä nykyisen EDF-budjetin nostaminen tukisivat myös Suomen ja suomalaisen puolustusteollisuuden tavoitteita tulevaisuuden suorituskykyjen kehittämiseksi ja teollisuuden kansainvälisyyden vahvistamiseksi.

Sen sijaan on lyhytnäköistä siirtää rahoitusta EDF:stä nyt tarvittavien puolustustarvikkeiden yhteishankintoihin. Teknologisten kyvykkyyksien kehittäminen ei saa jäädä akuutin tarpeen jalkoihin.

Olemme tyytyväisiä siitä, että Suomen kantana on EU:n puolustusteollisuuden sisällyttäminen kestävän kehityksen taksonomiaan. Näemme, että tällaiset taksonomiat ovat mahdollisia vain turvallisissa yhteiskunnissa ja tätä turvaavat myös puolustus- ja turvallisuusteknologioita tuottavat yritykset.

5) Pidämme positiivisena aloitetta erillisen puolustusministerineuvostokokoonpanon perustamisesta. Puolustuskomissaarin sijasta näemme, että EU:n toimivaltaan kuuluu pikemmin puolustusteollisuuskomissaari.